Patrick Cockburn

Om Mosul-offensiven

Den sedan länge förannonserade attacken mot den av ISIS/Daesh-kontrollerade irakiska miljon-staden Mosul har inletts. Att driva ut ISIS, som har haft lång tid på sig att förbereda sitt försvar, lär dock inte bli enkelt, i synnerhet om man vill undvika blodbad på civila.

Samtidigt har de olika styrkor som är inbegripna i att befria staden sinsemellan motstridiga strävanden och intressen. Förutom irakiska armén, shiamuslimsk milis, kurdiska peshmerga-trupper m fl, så har även Turkiet lagt sig i, vilket kan leda till ytterligare komplikationer.

De två följande artiklarna är skrivna av Irak-experten Patrick Cockburn. Den första ger en historisk bakgrund, medan den andra tar upp Turkiets inblandning och de faror som det innebär.

6/11 2016

MF

Om man vill veta vad som kommer att hända i Mosul när Isis drivits bort gör man klokt i att titta på hur det gick efter Saddam Husseins fall

De anti-ISIS-krafter som är inbegripna i försöken inta Mosul må vara allierade just nu, men de är också rivaler sedan långt tillbaka

The Independent, 28 oktober

Jag var i Mosul den 11 april 2003, den dag staden intogs av kurdiska peshmerga-trupper och en liten grupp amerikanska specialstyrkor. När vi körde in i staden passerade vi två pick-up-lastbilar fullastade med plundrat gods på väg tillbaka till den av kurderna kontrollerade enklaven i norra

Irak. Vid en vägspärr, där Stjärnbaneret vajade, besköt amerikanska soldater en man, som på håll envisades med att dyka upp bakom en mur och vifta med den irakiska flaggan.

Om det någon gång rått några sympatiska stämningar mellan befriare och befriade i Mosul var de raskt på väg att försvinna. Inne i staden utsattes varenda regeringsbyggnad, inklusive universitetet, för plundring av såväl kurder som araber. Jag såg en man, som stulit en enorm och oerhört ful soffa i rött och guld från guvernörens kontor, långsamt släpa den nerför gatan. Först knuffade han ena änden av soffan några meter framåt för att sedan gå till andra änden och upprepa samma process. Från moskén hördes snart maningar till den sunniarabiska majoriteten att upprätta barrikader för att försvara sina bostadsområden mot plundrarna.

Vi parkerade vårt fordon nära ett medeltida kvarter med gamla byggnader i sten innan vi gick för att leta upp en kristen präst. När vi kom tillbaka upptäckte vi att vår chaufför var oerhört rädd och ville komma ut ur Mosul så fort det bara gick. Han berättade att kort efter att vi lämnat bilden hade en folkmassa samlats och när de upptäckt att nummerskylten var kurdisk börjat prata om att lyncha honom, tills en lokal religiös ledare lyckats få dem på andra planer.

Oljestaden Kirkuk erövrades ungefär samtidigt av peshmergan, trots att de lovat både amerikaner och turkar att inte företa sig något dylikt. Än en gång ledde det till omfattande plundring och jag såg två peshmergas stå mitt på vägen för att få stopp på en enorm gul bulldozer på väg att köras därifrån. I stället för att sakta in tryckte föraren på gaspedalen och de båda peshmergas fick hoppa åt sidan för att inte bli krossade.

Inne i Peshmgergas nyinrättade högkvarter stötte jag ihop med Pavel Talabani, vars far Jalal Talabani ledde Kurdistans patriotiska front, vars milis nu kontrollerade staden. Han betonade att kurdernas ockupation av staden bara var tillfällig. ”Vi är ute efter att få kontroll över läget”, sade han. ”Vi räknar med att dra tillbaka en del av våra trupper inom 45 minuter.”

En del ja, men inte alla: 13 år senare håller kurderna fortfarande Kirkuk, där invånarna är kurder, araber och turkar, och som kurderna anser sig ha historisk rätt till. De säger sig bara ha satt stopp för den anti-kurdiska utrensning som Saddam Hussein ägnade sig åt.

Numera har omvärlden glömt att det fanns en tid då kurderna inte kontrollerade staden. De kurdiska ledarna hade fattat att den USA-ledda invasionen och Saddam Husseins fall skapat förutsättningar för en politisk osäkerhet utan motstycke och att tiden var idealisk för att skapa nya fakta på kartan och att dessa med tiden skulle bli permanenta oavsett vilka protester olika aktörer kunde komma med.

Den pågående flerspåriga offensiven för att inta Mosul är på väg att leda till en liknande situation när olika länder, partier och samhällsgrupper siktar på att fylla det vakuum de förväntar sig ska uppstå när Isis fallit, precis som det vakuum som uppstod efter Saddam Husseins fall.

De olika krafter som finns i kampen för att erövra Mosul från Isis – Iraks armé, shiitiska och sunnitiska paramilitära styrkor, Turkiet – kan bli tillfälliga bundsförvanter, men de är också rivaler. Samtliga har sina egna och konfliktfyllda agendor. Den som leder denna skrangliga och stridslystna koalition är USA, som dirigerar offensiven mot Mosul och utan vars flygvapen och specialstyrkor det inte skulle bli tal om någon attack.

Den shiadominerade irakiska regeringen är tvungen att inta och hålla Mosul, den största sunni-arabiska staden i landet, om dess anspråk på att vara Iraks nationella regering ska ha något övertygande över sig. För att detta ska bli möjligt måste Bagdads styre vara acceptabelt för den sunni-muslimska majoriteten i staden, något som inte var fallet när Isis intog den 2014. Den måste kunna upprätta kontroll medan den fortfarande har USA:s militära och politiska stöd.

Kurderna för sin del vill befästa kontrollen av de så kallade ”omtvistade områdena”, som både centralregeringen och de regionala kurdiska myndigheterna gör anspråk på. För två år sedan passade kurderna på att utnyttja den irakiska arméns nederlag mot Isis för att inta dessa områden,

där både kurder och araber bor, och utvidga det territorium Kurdistans regionala regering (KRR) styr med 40 procent. De är medvetna om att den dag Isis besegrats kommer kurderna inte längre att ha något internationellt stöd, framför allt inte amerikanskt, för att få behålla denna utvidgade version av KRR.

Den sortens frågor har bara börjat skymta, eftersom Mosul fortfarande är långt ifrån belägrat eller ens omringat.

Shiamiliserna är förvånansvärt oberörda över risken att bli ställda utanför all militär roll i belägringen. De räknar möjligen med att den irakiska armén, om den kör fast i gatustrider, inte kommer att kunna inta Mosul på egen hand och då blir tvungen att vända sig till dem för att få stöd. De shiitiska paramilitära styrkorna kompenserar att de inte får delta i slaget om Mosul med att skicka förstärkningar – cirka 5 000 man har det uppgetts – för att ansluta sig till den syriska arméns belägring av östra Aleppo.

Turkiet vill vara en aktör och, som en stor sunnimuslimsk makt, försvara sunniterna i Mosul. I detta syfte har man soldater baserade i Bashiqa, nordost om Mosul, och gör anspråk på att ingå i attacken. Men i varje fall än så länge har Turkiets ambitioner och retorik i Syrien långt ifrån motsvarats av dess insatser. Agerandet på båda håll kan vara avsett för att imponera på hemmaopinionen, som översvämmas av överdrivna skildringar i regeringskontrollerade medier av Turkiets prestationer.

Dessa medverkande i kampen om Mosul har kanske delat upp björnens skinn innan den är skjuten. Isis visade att man fortfarande har vassa klor, när man replikerade på attacken mot Mosul med räder i Kirkuk och Rutbah på huvudvägen mellan Irak och Jordanien. Man kämpar hårt för att bromsa upp anti-Isis-styrkornas avancemang mot Mosul med en blandning av självmordsbombare, improviserade bomber, försåtsmineringar, krypskyttar och granatförsedda team. Men det är osäkert om man kommer att välja att ta sista striden i ett Mosul, där man till syvende och sist måste räkna med att lida nederlag mot numerärt överlägsna motståndare, som dessutom har stöd av amerikanskt stridsflyg.

Det troligaste är att Isis bestämmer sig för att slåss om Mosul, platsen för deras första stora seger, för att kunna dra ut på striden, orsaka förluster och få motsättningarna att öka på fiendesidan. Men det senaste året har deras strategi gått ut på att inte ägna sig åt heroiska men utsiktslösa slag i någon av de städer man förlorat i Irak och Syrien.

I Ramadi, Fallujah, Sinjar, Palmyra och Manbij har man satsat på strider för att i sista stund välja reträtt. Samma sak kan komma att hända i Mosul.

Irak ”redo för krig” med Turkiet om kontrollen över Mosul efter Isis

Independent, 2 november

Irak och Turkiet hotar att starta krig med varandra om vem som ska ha makten i Mosul och den intilliggande regionen sedan Isis besegrats. Turkiska stridsvagnar och artilleri har utplacerats längs gränsen och Iraks premiärminister Haider al-Abadi har sagt att även om Irak ”inte vill ha något krig med Turkiet” är man redo att göra det om det visar sig nödvändigt.

Konfrontationen kommer att tillspetsas när den irakiska armén går in i östra Mosul och den shiitiska Hashd al-Shaabi-milisen närmar sig staden Tal Afar och därmed hotar att skära av Isis´ sista möjlighet att ta sig från Mosul in i Syrien. Turkiet ser sig som beskyddare av sunniaraberna i Mosul och norra Irak, en samhällsgrupp som kommer att bli utsatt om det troliga sker att Isis besegras av shiitiska och kurdiska trupper med stöd av amerikanskt flyg.

Anti-Isis-styrkornas beroende av flygräder och drönare framgick i onsdags när irakiska specialstyrkor uppsköt framryckningen in i östra Mosul på grund av regnväder och moln, som gjorde det

svårt för flyget att identifiera och angripa mål på marken. De hade gått in i industriförorten Gogjali i tisdags och i onsdags gick de från hus till hus i jakt på improviserade bomber och försåtsminering.

Irakiska specialstyrkor i utkanterna av Mosul

Invånarna i Mosul öster om floden Tigris, som flyter rakt genom staden, har tidigare till stora delar bestått av välutbildat folk som läkare och ingenjörer, där få är tänkbara Isis-anhängare. Boende i de östliga delarna säger att de tror att Isis kommer att dra sig tillbaka till västra delen av Mosul, där de har fler anhängare, och gå över de fem broarna över Tigris, där sprängladdningar ska ha placerats ut enligt lokalbefolkningen.

Iraks regering reagerade upprört på talet om en turkisk intervention. ”En invasion av Irak kommer att leda till att Turkiet faller samman”, sade premiärminister Abadi vid en presskonferens i Bagdad i tisdags. ”Vi vill inte ha krig med Turkiet och vi vill inte ha någon konfrontation med Turkiet, men om det skulle inträffa är vi redo.” Han tillade att Irak då skulle betrakta Turkiet som en fiende och behandla det som en sådan.

Utväxlingen av skällsord mellan Ankara och Bagdad fortsatte i onsdags då den turkiske utrikesministern Mevlut Cavusoglu betecknade Abadi som ”svag” och ställde frågan: ”Om ni är så starka, hur kom det sig då att ni lämnade Mosul i händerna på terroristorganisationer? Om ni är så starka, hur kommer det sig då att PKK fått ockupera er mark i åratal?” Tidigare hade Turkiets biträdande premiärminister Numan Kurtulmus försökt sänka temperaturen genom att säga att den militära uppladdningen var en försiktighetsåtgärd och inget hot.

Irakiska ledare i Bagdad har länge i privata sammanhang beskyllt Turkiet för att stödja eller låta al-Qaeda-liknande rörelser, som är aktiva i Irak, hållas, men de dåliga stämningarna håller nu på att bli helt öppna på båda håll. Den 11 oktober avfyrade president Recep Tayyip Erdogan en rasande salva mot Abadi då han sade: ”Han förolämpar mig. Du kan inte mäta dig med mig! Du är inte på min nivå! Skrik så mycket du orkar från Irak! Det kommer inte att ändra på någonting alls! Vi kommer

att göra vad vi vill.” Den 23 oktober höjde Erdogan tonen ytterligare med att slå fast att Mosul historiskt tillhört Turkiet och att man därför måste få vara med om att bestämma om framtiden där.

Turkiet har redan 700 man på en bas i Bashiqa, norr om Mosul, och har utbildat en sunniarabisk milis på 2 500 man bestående av tidigare poliser i Mosul. Det är förmodligen inte tillräckligt för att göra Turkiet till någon aktör i kampen om staden och politiska bedömare i Irbil tror inte att Turkiet kommer att ingripa militärt. Men det kan komma att ändras om Hashd-milisen angriper Tal Afar, där den turkiska befolkningen till 80 procent är sunniter och som är hemstad för många befälhavare, domare och religiösa poliser inom Isis. Turkiet kan också få ökad motivation om PKK uppenbart skulle dra fördel av händelserna i och kring Mosul. En annan och mer cynisk tolkning av Turkiets intresse för Mosul är att det är ett sätt att avleda uppmärksamheten från dess milda svar på den syriska och ryska attacken i östra Aleppo.

Mosuls fall kommer sannolikt att leda till en rad kriser, eftersom Nineveprovinsen, där det är huvudstad, är en mosaik av krigförande religiösa och etniska grupper. Efter åratal av krig är dessa fyllda av djupt hat och yazidier, kurder och kristna anklagar samtliga sina sunniarabiska grannar för att medverkat i Isis blodbad. På Nineveslätten har de flesta sunniaraberna flytt till staden Mosul av rädsla för att återvändande kristna och medlemmar av Shabakminoriteten, till största delen shiiter, ska utkräva hämnd.

Och hämndaktioner pågår bland religiösa och etniska grupper, där en del anslutit sig till Isis och andra bekämpat det. Amnesty International uppger att pro-irakiska sunnimuslimska stridande, som ingår i Mosuloperationen, utför hämndattacker på män och pojkar i ”befriade” områden, som miss-tänks ha tillhört Isis. Enligt Amnesty har stridande från Sabawistammen, egentligen från Mosul, illegalt gripit civila och misshandlat dem med järnrör, gett dem elektriska chocker och bundit fast några på motorhuvarna på fordon och kört omkring med dem i staden, medan andra placerats i burar, allt enligt lokala företrädare och ögonvittnen. Många av dem som tvingats lämna Mosul och intilliggande städer och byar säger att de inte tänker återvända hem förrän lugnet återställts. Och det kan dröja länge än.

Översättning: *Björn Erik Rosin*

Lästips

Patrick Cockburn är något av en expert på IS/Daesh. På marxistarkivet finns ett stort antal artiklar av honom om detta. Bland dem:

Andra akten för al-Qaida – artikelserie (mars 2014)
ISIS vs. Shiamiliserna. Irak på randen av ett obarmhärtigt religiöst krig (7 juli 2014)
Hur Isis blev den ångvält det är idag (augusti 2014)
Isis befäster sin ställning (augusti 2014)
Ett omöjligt krig. Om kampen mot Islamiska staten (september 2014)
Oljepriset och IS raserar kurdernas drömmar om rikedom (februari 2016)
Hur den korruption som Panamapapperen avslöjar öppnade dörren för Isis och al-Qaida (april 2016)
ISIS-medlem avslöjar planer på att sprida Isis till andra länder efter nederlag i Irak och Syrien... (september 2016)